

2025

ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอ พื้นเมืองท่าช้าง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

ข้อมูลติดต่อ

โสภา อินทาราม

ประธานศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอพื้นเมืองท่าช้าง
โทร. 095-4174655

CONTENT

<u>บทสรุปผู้บริหาร</u>	02
<u>ประวัติความเป็นมา</u>	03
<u>บุคลากร (หน้าที่)</u>	04
<u>ผลิตภัณฑ์/ผลผลิต หรือบริการหลัก</u>	05
<u>จุดเด่นของพื้นที่</u>	06
<u>องค์ความรู้ ที่สามารถถ่ายทอดสู่ชุมชน</u>	07
<u>รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้</u>	08
<u>ประสบการณ์/รางวัล/ความภูมิใจ</u>	10
<u>ข้อมูลการติดต่อ</u>	11
<u>ภาพกิจกรรม</u>	12

บทสรุปผู้บริหาร

ผ้าทอพื้นเมืองท่าช้าง เป็นภูมิปัญญา อัตลักษณ์และขนบธรรมเนียมแบบไทยวน เนื่องจากเป็นชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ชาวไทยวนสระบุรีเดิมเป็นชาวเชียงแสนหรือที่ชาวไทยวนเรียกดินแดนของตนว่า โยนกนครอพยพมาอยู่สระบุรี ซึ่งคนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “คนยวน” โดยอำเภอที่มีคนยวนมาตั้งบ้านเรือนมากที่สุด คือ อำเภอเมือง อำเภอเสาไห้ และอำเภอมวกเหล็ก และได้นำเอาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของคนยวนมายังถิ่นฐานแห่งนี้

ผ้าทอพื้นเมืองท่าช้างได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อใช้เวลาว่างสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้การทอผ้าสำหรับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ผ้าทอที่นี่จะมีหลายแบบ ได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าพื้น ผ้าสีเข้ ผ้าลายดอกพิกุลซึ่งเป็นลายโบราณของคนไทยวน ส่วนลักษณะเด่นในงานผ้าทอของชาวไทยวนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ผ้าพื้นไม่มีลาย เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ใช้เส้นด้ายสีเดียวกันทอเป็นลายขั้ดธรรมดา ประเภทที่สองเป็นผ้ามีลาย ได้แก่ ผ้าลายขั้ด ผ้าจก ผ้ามุก ผ้าสร้อย ผ้าหลาบ ซึ่งเอกลักษณ์ของผ้าทอจะอยู่ตรง “เล็บ” ด้านล่างสุดของชายผ้า จะเก็บเป็นสี่เหลี่ยม เรียบร้อย แสดงออกถึงความประณีตในการทอ

โครงการ การสำรวจ เก็บรวบรวม วิเคราะห์ศักยภาพการใช้งานทรัพยากรชุมชน และจัดทำองค์ความรู้ และกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน ทางคณะทำงานได้เก็บรวบรวมข้อมูลผ้าทอพื้นเมืองท่าช้าง เพื่อจัดทำและรวบรวมเป็นแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดสระบุรี ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ต่อไปในระดับประเทศต่อไปในอนาคต

ประวัติความเป็นมา

กลุ่มทอผ้าตำบลท่าช้างอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

บ้านท่าช้างเหนือ สืบเชื้อสายบรรพบุรุษจากชาวเชียงแสนหรือโยนกนครซึ่งปรากฏหลักฐานในทางประเพณี วัฒนธรรม และภาษาพูดคล้ายชาวหัวเมืองฝ่ายเหนือของไทย และชาวบ้านจะเรียกตนเองว่าเป็นคน “ยวน”

อาชีพทอผ้า ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การให้สีและลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง โดยนำไปจำหน่ายในงานนมัสการพระพุทธบาทประจำปีตลอดมา เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และยึดเป็นอาชีพรองจากการทำนา ในปี พ.ศ. 2525 หมู่บ้านท่าช้างเหนือ ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านตัวอย่างของจังหวัดสระบุรี ทางราชการได้ให้ความช่วยเหลือพัฒนาอาชีพทุกสาขา กลุ่มทอผ้าตำบลท่าช้าง ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์และสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดสระบุรี ซึ่งได้เจริญก้าวหน้าต่อมาจนถึงปัจจุบันตามลำดับ

Milestones

ประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว

ชาวไทยวนอพยพมาจาก
เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. 2525

ก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้
ทอผ้าพื้นเมืองท่าช้าง

พ.ศ. 2568

เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการ
ทอผ้าพื้นเมืองไทยวน

บุคลากร (หน้าที่)

โสกา อินทาราม

ประธานกลุ่มทอผ้าตำบลท่าช้าง
จังหวัดสระบุรี

ทำหน้าที่ ประสานงานสมาชิกในกลุ่ม
ดูแลอาคารสถานที่ และเป็นวิทยากรที่
คอยให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า

สมหมาย สมสุวรรณ

รองประธานกลุ่มทอผ้าตำบลท่าช้าง
จังหวัดสระบุรี

การดูแลเรื่องการจัดจำหน่าย การ
ออกแบบลวดลาย และการจัดซื้อจัดจ้าง

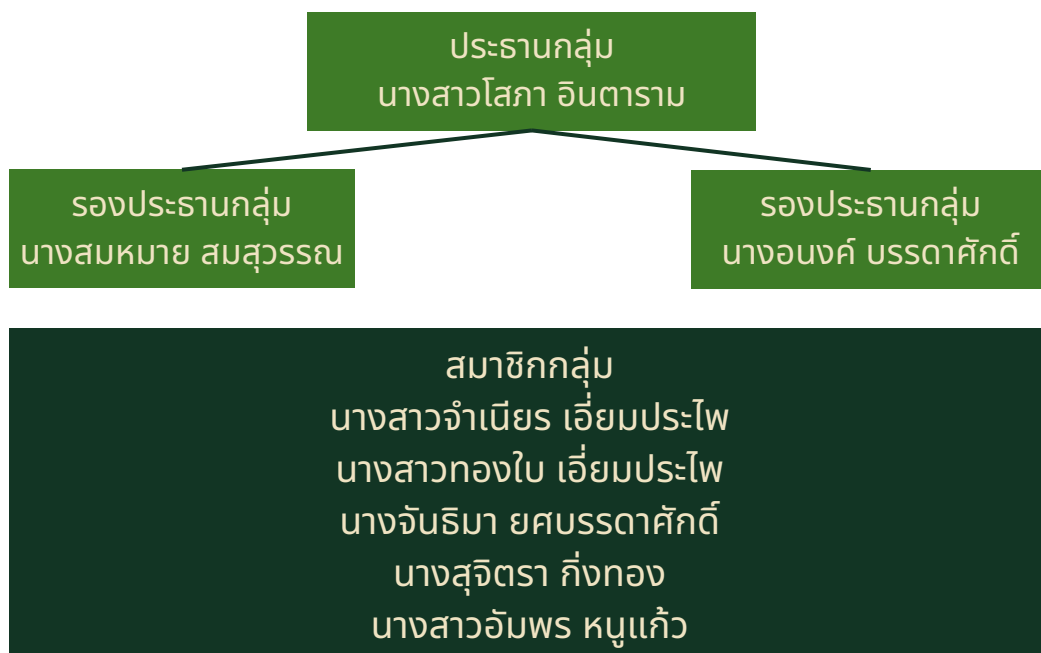

อนงค์ บรรดาศักดิ์

รองประธานกลุ่มทอผ้าตำบลท่าช้าง
จังหวัดสระบุรี

การดูแลในส่วนของการเตรียม
ผ้า และอุปกรณ์อื่นๆ

Map of the Organization

ผลิตภัณฑ์/ผลผลิต หรือ บริการหลัก

ศูนย์กลางการเรียนรู้การทอผ้าพื้นเมืองท่าช้าง จังหวัดสระบุรี มีผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้แก่ ผ้าทอที่มีหลากหลายแบบ ได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าพื้น ผ้าสีเข้ ผ้าลายดอกพิกุลซึ่งเป็นลายโบราณของคนไทยวน โดยออกแบบเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ผ้าเช็ดหน้า

ผ้าคลุมไหล่

ผ้าห่ม

ย่าม

จุดเด่นของพื้นที่

1. ติดต่อดสะดวก เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ตั้งอยู่ในวัดท่าช้างเหนือ
2. การคมนาคม อยู่ไม่ไกลจากถนนสายหลัก อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น ตลาดน้ำบ้านต้นตาล เป็นต้น
3. เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องผ้าทอแบบดั้งเดิมของชาวไทยวน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทอ เนื้อผ้า และอัตลักษณ์ลวดลาย
4. สถานที่จัดกิจกรรม มีศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถรองรับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมได้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน
5. เป็นจุดศูนย์รวมของวิถีชีวิตชาวไทยวนของจังหวัดสระบุรี ที่อพยพมาจากเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

องค์ความรู้ ที่สามารถ ถ่ายทอดสู่ชุมชน

การกรอด้าย

การปั่นกรอเส้นด้าย เข้าในหลอด (ท่อพลาสติก)
มีทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ด้ายหลอดเล็ก

การเดินด้าย

การเดินด้ายขึ้น หรือคืนเส้นด้ายขึ้น นำหลอดด้าย
ใหญ่ทั้งหมดไปตั้งบนแผงที่มีขาตั้งหลอด

การร้อยฟืนหวี การรีดด้าย การหวีด้ายเข้าใบพัด

การหวีเส้นด้าย คือการจัดเรียงเส้นด้าย และตรวจสอบ
เส้นด้ายไม่ให้ติดกันหรือพันกันจนยุ่งก่อนที่จะ
นำเข้าเครื่องทอเส้นด้ายที่เดินครบทุกเส้นมาพัน
เข้ากับหลักบนม้าทอขึ้นนี้ ตอกสลักม้าทอขึ้นให้แน่น

การเก็บตะกอ

การเก็บตะกอเป็นการเก็บด้ายขึ้น โดยจะนำด้ายที่ผ่าน
การหวีมาแล้ว และใช้ด้ายขวา 80 % ซึ่งเป็นด้ายที่มี
ความมันน้อย มาร้อยสลับด้ายขึ้น เพื่อทำหน้าที่สลับ
เส้นด้ายขึ้น- ลง โดยใช้เครื่องมือที่เป็นไม้ไผ่ เรียกว่า
ไม้ก้ามปูมาใช้ในการเก็บตะกอ

การทอผ้า

ลายผ้าที่สวยงามจะต้องได้รับการออกแบบอย่าง
ถูกต้อง หรือมีการคิดค้นประยุกต์ลายให้เหมาะสม
ก่อนที่จะนำมาทอเป็นผืนผ้า

รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้

About

...มาเรียนรู้การทอผ้าด้วยมือ ตั้งแต่กรรมวิธีการออกแบบ ลวดลาย จนนำไปสู่ขั้นตอนการทอผ้า โดยเริ่มจากการกรอ ด้าย เดินด้าย ร้อยฟันหวี ริดด้าย หวีด้ายเข้าใบพัด การ เก็บตะกอล และทอออกมาเป็นพื้นผ้าที่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชาวไท-ยวน แห่งบ้านท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี...

เนื้อหาการเรียนรู้

- การออกแบบลวดลาย
- การจัดการด้าย
- เทคนิคการกรอ
- การเตรียมด้าย
- เทคนิคการทอผ้าด้วยมือ
- การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง
- การดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆ

ประสบการณ์/รางวัล/ ความภูมิใจ

ธนาคารภูมิปัญญา

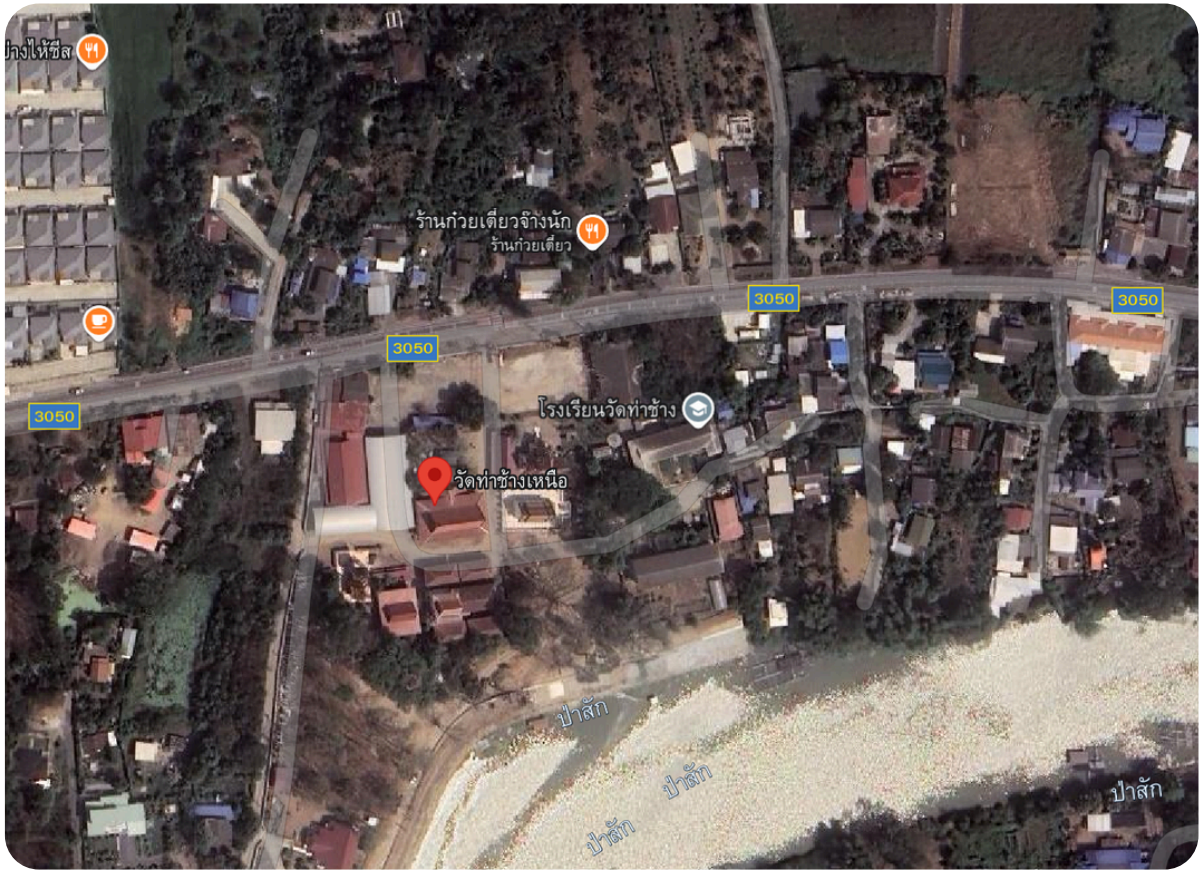
ศูนย์การเรียนรู้ทอผ้าพื้นเมืองท่าช้าง ได้รับการยกย่องจากธนาคารออมสิน ให้เป็นธนาคารภูมิปัญญา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ครูช่างศิลปหัตถกรรม

นางสาวทองใบ เอี่ยมประไพ สมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองท่าช้าง ได้รับการยกย่องให้เป็นครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี พ.ศ. 2562 ประเภทเครื่องทอ (ผ้าทอสี่เขา) จากศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)

ข้อมูลการติดต่อ

ศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าพื้นเมืองท่าช้าง หมู่ที่ 4
วัดท่าช้างเหนือ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัด
สระบุรี 18160

095-4174655

การสาธิตการทอผ้าพื้นเมืองไทยยวนจาก
กลุ่มทอผ้าท่าช้าง จังหวัดสระบุรี

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าท่าช้าง จังหวัดสระบุรี

บรรยากาศโดยรอบของศูนย์การเรียนรู้
การทอผ้าพื้นเมืองท่าช้าง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

<https://library.tru.ac.th>